

#LIBERATECRIMEA –
ШЛЯХ ДО
ЗВІЛЬНЕННЯ КРИМУ

➔ 2

А МАМА
ЗРОЗУМІЄ...

➔ 6

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 5-6
лютий 2019

www.svitlytsia.in.ua

МІЖНАРОДНИЙ РУХ #LIBERATECRIMEA – ШЛЯХ ДО ЗВІЛЬНЕННЯ КРИМУ

У лютому 2014 року Російська Федерація, порушуючи міжнародне право, окупувала частину Української держави – Автономну Республіку Крим. Неприйняття більшістю кримських татар, українців і людей інших національностей незаконної анексії Криму зумовило системні порушення прав людини на півострові. Обшуки і затримання, допити та арешти, викрадення та вбивства, порушення фундаментальних і основоположних прав стали регулярною практикою на окупованій території.

Активісти з усього світу, яким небайдужа доля українського півострова і корінного кримськотатарського народу, усвідомлюючи, що джерелом усіх порушень прав людини в анексованому Криму є саме окупація, ініціювали створення міжнародного громадянського руху за деокупацію Криму і солідарність з кримськотатарським народом #LIBERATECRIMEA. Він спрямований на посилення голосу громадянського суспільства, який закликає до припинення незаконної окупації Криму, грубого порушення міжнародного права і першопричини незліченних порушень прав людини, скоєних у Криму з лютого 2014 року.

➔ 2

НАГОЛОС

РЕЦЕНЗІЇ

ЛІТЕРАТУРНА МАПА КРИМУ НА СТОРІНКАХ «ПОЕТИЧЕСКОГО АТЛАСА»

➔

8

МІЖНАРОДНИЙ РУХ #LIBERATECRIMEA – ШЛЯХ ДО ЗВІЛЬНЕННЯ КРИМУ

НАГОЛОС

Рух розпочав свою діяльність на початку 2018 року. Вже через місяць, напередодні 4-ї річниці окупації Криму Росією, уряді європейських столиць і Канаді пройшли акції та пікети із закликом звільнити Крим. Активісти виходили до будівлі посольства Російської Федерації з плакатами «Crimea Shall Be Free», «Putin: Get out of Crimea!», «Freedom and Justice for Crimean Tatars!» та ін., у такий спосіб вони проявляли солідарність із кримськотатарським народом, українцями та людьми інших національностей на півострові, які зберігають честь і гідність та чекають відновлення територіальної цілісності України.

Влітку того ж року активісти-учасники Міжнародного літнього ліберального табору «Табори Свободи», який реалізовував Кримськотатарський ресурсний центр у співпраці з Естонським інститутом прав людини за підтримки Представництва «Фонду Фрідріха Науманна за Свободу» в Україні, почали розробку серії плакатів для міжна-

Флешмоби, що проводяться у рамках цієї акції, є дуже важливими у контексті об'єднання зусиль навколо деокупації Криму, виявлення солідарності з кримчанами, інформування міжнародної громадськості про порушення прав людини на півострові, а також для об'єднання української та кримськотатарської діаспори, громадян країн Заходу у процес звільнення українських територій, окупованих Російською Федерацією.

родного громадянського руху #LIBERATECRIMEA. Так, ними були розроблені оригінальні та креативні ідеї плакатів, які згодом український художник Андрій Єрмоленко втілює у життя. Також активістами було розроблено календар заходів та ідеї флешмобів і перформансів.

12 жовтня 2018 року в Україн-

ському кризовому медіа-центрі Кримськотатарський ресурсний центр та Естонський інститут прав людини провели прес-конференцію на тему: «Ініціювання міжнародної адвокації та руху солідарності з кримськотатарським народом». На заході презентували кампанію #LIBERATECRIMEA, спрямовану на ініціювання міжнародного громадянського руху солідарності за деокупацію Криму та підтримку прав кримськотатарського народу.

За словами члена Меджлісу кримськотатарського народу, голови правління Кримськотатарського ресурсного центру Ескендера Барієва, цілями цього міжнародного руху є підвищення обізнаності та інформованості українців та міжнародної спільноти про реальну ситуацію на окупованому півострові, вираження солідарності з тими, хто чинить опір окупації, піддаючи своє життя небезпеці і, звичайно ж, боротьба з першопричиною системних масових порушень прав людини – окупацією півострова.

На цій прес-конференції оголосили про початок акції міжнародного руху #LIBERATE-

CRIMEA «Об'єднані прапором – #LIBERATECRIMEA». Її ініціаторами виступили Кримськотатарський ресурсний центр та Асоціація українців в Ірландії. У рамках цієї акції національний прапор кримськотатарського народу протягом 9 місяців проведе подорож по всьому світу і 26 червня, у День кримськотатарського прапора, повернеться до Києва.

За словами Миколи Круцика, голови Асоціації українців в Ірландії, ця акція спрямована на інформування світу про окупацію Криму, порушення прав людини, а також на об'єднання зусиль для найближчої деокупації півострова.

У жовтні того ж року з ініціативи Кримськотатарського ресурсного центру та Естонського інституту прав людини у Києві стартувала робоча зустріч-тренінг для волонтерів з ініціювання адвокації та солідарності з кримськотатарським народом #LIBERATECRIMEA. У рамках заходу учасники обговорили концепцію стратегії і напрацювали план дій для подальшого розвитку міжнародного руху за деокупацію Криму #LIBERATECRIMEA.

17 жовтня в аеропорту «Бориспіль» у Києві в рамках акції «Об'єднані прапором – #LIBERATECRIMEA» відбулася передача кримськотатарського прапора в Австралію. На сьогодні прапор побував у 12-ти країнах світу – Австралії, США, Канаді, Ірландії, Великобританії, Португалії, Іспанії, Франції, Люксембурзі, Бельгії, Німеччині та Чехії. Флешмоби, що проводяться у рамках цієї акції, є дуже важливими у контексті об'єднання зусиль навколо деокупації Криму, виявлення солідарності з кримчанами, інформування міжнародної громадськості про порушення прав людини на півострові, а також для об'єднання української та кримськотатарської діаспори, громадян країн Заходу у процес звільнення українських територій, окупованих Російською Федерацією.

Паралельно цій акції по всьому світу проходять заходи, спрямовані на посилення громадянського голосу на підтримку деокупації Криму. Так, наприклад, 10 грудня 2018 року активісти міжнародного руху #LIBERATECRIMEA з Ірландії, Великобританії, Франції, Польщі, Австрії, Латвії, Литви, Естонії, Люксембургу, Бельгії та України провели акцію протесту перед посольством Російської Федерації в Ес-

Напередодні 5-ї річниці окупації Криму Росією міжнародний рух #LIBERATECRIMEA виступив із закликом об'єднати зусилля на знак солідарності з Україною, кримськотатарським народом і всім цивілізованим світом, відзначити 5-ту річницю опору окупації Криму демонстраціями та іншими публічними акціями в усьому світі, що закликають до деокупації Криму, відновлення територіальної цілісності України, захисту прав людини в окупованому Криму та реалізації колективних прав кримських татар на своїй Батьківщині.

тонській Республіці. Учасники організували перед посольством живий ланцюг і вимагали звільнення Криму, кримського адвоката Емілія Курбедінова, українських політв'язнів і українських військовополонених.

Наступного дня подібна акція пройшла у Ризі. Тоді кілька десятків людей вийшли на мирний пікет з плакатами «#StopRussianAgression», «#FreePoliticalPrisoners», «#LiberateCrimea», «Freedom and Justice for Crimean Tatars», «FreeUkrainianPOWs».

Надалі кількість міст, в яких активісти виходили на мирні акції протесту, збільшувалася. Напередодні 5-ї річниці окупації Криму Росією міжнародний рух #LIBERATECRIMEA виступив із закликом об'єднати зусилля на знак солідарності з Україною, кримськотатарським народом і всім цивілізованим світом, відзначити 5-ту річницю опору оку-

пації Криму демонстраціями та іншими публічними акціями в усьому світі, що закликають до деокупації Криму, відновлення територіальної цілісності України, захисту прав людини в окупованому Криму та реалізації колективних прав кримських татар на своїй Батьківщині. На думку активістів, це буде сильним переконливим посилом політичним лідерам різних країн, України і країни-агресора – Російській Федерації.

Цей заклик не залишився непочутим. У багатьох містах України та світу пройшли акції, присвячені 5-й річниці окупації Криму. Так, заклик звільнити Крим пролунав у таких містах, як Рига, Таллінн, Порту, Люксембург, Гельсінкі, Брюссель, Прага, Відень, Хемніц, Берлін, Анкара, Стамбул, Київ, Львів, Мелітополь, Генічеськ, Вінниця, Полтава та ін.

МІЖНАРОДНИЙ РУХ #LIBERATECRIMEA – ШЛЯХ ДО ЗВІЛЬНЕННЯ КРИМУ

НАГОЛОС

Продовження

Не залишився осторонь і сам Крим. На півострові активісти міжнародного громадянського руху за деокупацію Криму і солідарність з кримськотатарським народом #LIBERATECRIMEA розклеїли листівки до Дня кримського опору російській окупації з написом «Окупація Криму – дорога в нікуди!». Ця акція була вже третьою. Напередодні активісти розклеювали листівки з написами «Вирішення водної проблеми півострова – деокупація» і «Міжнародна спільнота ніколи не визнає Крим російським».

Крім того, активісти міжнародного руху #LIBERATECRIMEA спільно з Міністерством інформаційної політики України запустили у Києві сітлайтову кампанію, присвячену 5-й річниці російської агресії проти України, з гаслами: «Росія – країна-окупант», «5 років окупації», «5 років опору» та ін. Також на вулицях Варшави (Польща) з'явилися плакати з хештегом #LIBERATECRIMEA, присвячені 5-й річниці окупації Криму, з написом «20 лютого 2014 року Росія почала окупацію українського Криму. На яку країну Путін нападе далі?». Таким способом мешканцям і гостям міста нагадали про незаконну окупацію Криму Росією.

27 грудня 2018 року напередодні старту виборчої кампанії виборів Президента України активісти руху #LIBERATECRIMEA запустили кампанію: «Кандидат, скажи: чий Крим?». Вона спрямована на моніторинг програм кандидатів у Президенти України на наявність плану деокупації Криму, плану заходів щодо захисту прав людини в окупованому Криму, а також реалізації колективних прав кримськотатарського народу в Україні.

12 лютого 2019 року на конференції активісти, провівши I-й етап моніторингу, заявили, що в програмах більшості кандидатів у Президенти України немає чіткого плану деокупації Криму, а згадки про повернення півострова мають неконкретизований ха-

рактир. У деяких – про Крим взагалі нічого не сказано.

4 березня активісти руху презентували результати II етапу моніторингу і заявили, що в риторичі більшості кандидатів питання деокупації Криму фігурує побіжно. За їхніми словами, це питання не входить у ТОП-5 тем, про

які говорять кандидати. За результатами моніторингу, активістами був сформований «сірий список», до якого увійшло 14 кандидатів, у програмах яких не було згадок про Крим. Згодом деякі кандидати відреагували на заклик руху й озвучили свої позиції щодо Криму. За результатами

було сформовано «чорний список», до якого увійшло 9 кандидатів у Президенти України. Активісти руху мають намір найближчим часом вручити їм «чорні мітки» і продовжувати відслідковувати передвиборну кампанію в Україні та інформувати виборців про вищезазначені питання.

Активісти руху зазначають, що мають намір і далі проводити різні заходи та акції, регулярно нагадувати про порушення прав людини в Криму й боротися за деокупацію українського півострова ненасильницьким і креативним шляхом. Зокрема, вони повідомляють, що з 16 до 31 березня на КПП «Чонгар» на адміністративному кордоні з окупованим Кримом відбудеться виставка 12 постерів, розроблених у рамках руху, для залу-

Активісти міжнародного руху #LIBERATECRIMEA спільно з Міністерством інформаційної політики України запустили у Києві сітлайтову кампанію, присвячену 5-й річниці російської агресії проти України, з гаслами: «Росія – країна-окупант», «5 років окупації», «5 років опору» та ін. Також на вулицях Варшави (Польща) з'явилися плакати з хештегом #LIBERATECRIMEA, присвячені 5-й річниці окупації Криму, з написом «20 лютого 2014 року Росія почала окупацію українського Криму. На яку країну Путін нападе далі?».

Напередодні старту виборчої кампанії виборів Президента України активісти руху #LIBERATECRIMEA запустили кампанію: «Кандидат, скажи: чий Крим?». Вона спрямована на моніторинг програм кандидатів у Президенти України на наявність плану деокупації Криму, плану заходів щодо захисту прав людини в окупованому Криму, а також реалізації колективних прав кримськотатарського народу в Україні.

чення уваги громадськості до агресії Росії проти України.

Міжнародний рух #LIBERATECRIMEA також веде свою діяльність у культурному напрямі і всіляко підтримує різні ініціативи, пов'язані з Кримом. Так, наприклад, 15 лютого 2019 року у Львівському органному залі за підтримки Кримськотатарського ресурсного центру та міжнародного руху #LIBERATECRIMEA відбувся концерт «Відлуння Криму у Львові», присвячений 5-й річниці окупації Криму. На заході студенти Львівської музичної академії виконали твори композиторів-кримчан, а також тих, хто надихався особливою культурою півострова. До концерту приєдналися близько сотні людей і проявили свою солідарність із Кримом.

28 лютого у столичному концерт-клубі «Теплий Ламповий» Ліберально-демократична ліга України та Кримськотатарський ресурсний центр за підтримки міжнародного руху #LIBERATECRIMEA організували благодійний музичний фестиваль «Songs for Freedom», який також був присвячений 5-й річниці окупації українського півострова. На заході українська молодь проявила солідарність із політв'язнями Криму і кримськотатарським народом. За підсумками фестивалю було зібрано 10 000 грн для дітей політв'язнів Криму.

На сьогодні тисячі людей по всьому світу приєднуються до міжнародного руху #LIBERATECRIMEA і проявляють свою солідарність із українським та кримськотатарським народами.

Інформація надана Кримськотатарським ресурсним центром

СТАТИСТИКА

Кримськотатарський ресурсний центр надає підсумки та аналіз порушень прав людини в тимчасово окупованому Криму за 2018 рік. Більша частина порушень припадає на представників корінного кримськотатарського народу.

ЖЕРТВИ

Зафіксовано **6 ЖЕРТВ**,
4 з них – кримські татари.
1 людина зникла безвісти.

ОБШУКИ

Зафіксовано **92 ОБШУКИ**,
75 з них – у будинках кримських татар.

ЗАТРИМАННЯ

Зафіксовано **128 ВИПАДКІВ**
затримань, **75** – стосовно кримських татар.

ДОПИТИ

Зафіксовано **152 ВИПАДКИ**
допитів (опитувань, «бесід»),
93 – з представниками кримськотатарського народу.

АРЕШТИ

Зафіксовано **208 ВИПАДКІВ**
арештів і подовження терміну
утримання під вартою,
146 ВИПАДКІВ – стосовно
кримських татар.

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Зафіксовано **493 ВИПАДКИ**
порушення права на справедливий суд,
368 – стосовно кримських татар.

Це право неодноразово було порушено щодо фігурантів:

- «справи Хізб ут-Тахрір»;
- «справи Веджіє Кашка»;
- «справи 26 лютого»;
- «справи українських диверсантів»;
- «справи кримськотатарських підприємців»;
- інших політв'язнів;
- учасників поодиноких пікетів;
- кримськотатарських та українських активістів.

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

АНАЛІЗ ПОРУШЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ ЗА 2018 РІК (СТИСЛО)

ШТРАФИ

≈**2 233 500 РУБЛІВ** (≈**33 653 \$**)
– загальна відома сума штрафів, призначених окупаційними судами Криму.
З початку року через їзду на українських держномерях

кримської серії понад дві тисячі водіїв було оштрафовано на суму **1,276 МЛН РУБЛІВ**.
Також відомо про штрафи **18 КРИМЧАН** через ухилення від служби в російській армії на суми від 18 тисяч до 50 тисяч рублів.

ПРАВО НА НАЙВИЩИЙ ДОСЯЖНИЙ РІВЕНЬ ФІЗИЧНОГО І ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Зафіксовано **57 ВИПАДКІВ**
порушення, **28** – стосовно кримських татар.

ПРАВО НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Порушено **8 РАЗІВ**,
6 ВИПАДКІВ – стосовно кримських татар.

НЕЗАКОННІ ЕТАПУВАННЯ

Зафіксовано **50 ВИПАДКІВ**
незаконних етапувань, **17** з них – стосовно кримських татар.

НЕЗАКОННІ ЗАХОДИ СУДЕН ДО КРИМУ

178 СУДЕН незаконно зайшли у порти анексованого півострова.

ДЕПОРТАЦІЯ І ВИДВОРЕННЯ ЛЮДЕЙ

У січні 2018 року на адміністративному кордоні з окупованим Кримом російські прикордонники не впустили на півост-

рів **5 ГРОМАДЯН** України і видали їм повідомлення про заборону на в'їзд до Криму терміном від 30 до 50 років.

У лютому Євпаторійський міський «суд» видворив з Криму **23 ГРОМАДЯН** України за нібито нелегальне працевлаштування.

Центральний районний «суд» Сімферополя видворив з Криму англійську журналістку Маделайн Роуч.

У травні 2018 року російська влада депортувала в Узбекистан кримського татарина Недіма Халілова.

ВАНДАЛІЗМ І ЗНИЩЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Зафіксовано **2 ВИПАДКИ** вандалізму на кримськотатарських кладовищах і у мечетях.

Окупаційна влада почала проведення «реставраційних робіт» Ханського палацу в Бахчисараї, які загрожують історичній та культурній автентичності пам'ятки кримськотатарського зодчества.

ЗАВДАННЯ ШКОДИ ЕКОЛОГІЇ КРИМУ

Вибух на заводі «Титан»: викид екологічно небезпечних речовин у м. Армянськ.

133 849 ДЕРЕВ і чагарникової рослинності в кількості **121 749 ОДИНИЦЬ** було знищено в результаті будівництва траси «Таврида».

ВІЙСЬКОВА АГРЕСІЯ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В АЗОВСЬКОМУ МОРІ

24 УКРАЇНСЬКИХ МОРЯКИ були захоплені в Керченській протоці і вивезені в СІЗО «Лефортово».

Інформація надана Кримськотатарським ресурсним центром

А МАМА ЗРОЗУМІЄ...

СПОГАДИ

27 лютого о 19 годині мені зателефонував підполковник Олексій Мазепа і сказав, що нас терміново до себе просить приїхати генерал-майор Ігор Воронченко. О 20.00 ми втрюх: підполковник Мазепа, майор Віктор Гром і я – поїхали в Перевальне, де на нас уже чекав Ігор Олександрович. За його інформацією, на військові частини могли напасти з дня на день, і ми були потрібні, аби країна знала про те, що відбувається у Криму.

ЛЕОНІД МАТЮХІН

ПЕРЕВАЛЬНЕ, ПЕРШІ ДНІ...

З'ясувавши обстановку, що склалася, ми з Вітею вирішили залишитися: по всьому скидалося, що вночі можна очікувати штурм бригади. «Горе Олександровичу, ми залишаємося з вами тут до кінця. Схоже, все не скоро закінчиться», – сказав я. «Ну, звісно. Ви ж бачите, що починається», – отримали ми з Вітею схвалення. Не знаю причин і не можу засуджувати Олексія Мазепу, який одразу почав збиратися додому. «У мене є своя думка з цього приводу», – почули ми від нього. Не намагаючись умовляти залишитися з нами, адже кожен робив свій вибір, пішли шукати собі місце для ночівлі. Довго тинятися по частині не довелося, нас одразу із задоволенням прийняли і розмістили в механізованому батальйоні, яким командував підполковник Владислав Тряпцін. Там же служили і наш колишній старшина курсу в інституті майор Микола Гончаров та давно знайомий зампотех батальйону Женя Плахотишин. Хлопці, у нашому розумінні на той час, просто чудові. У батальйоні все було чітко сплановано, хто і що робить у тій чи іншій ситуації. Дивлячись на комбата, я починав вірити, що ми впораємося з агресором, і просто дивувався, скільки всього в голові у цієї людини.

Він знав проблеми кожної бойової одиниці, кожного солдата.

ФОТО: НАДІЯ ЛЕВЧЕНКО

Чітко ставив завдання, пояснював підлеглим, як діяти в тій чи іншій нестандартній ситуації. Матроси знали, що робити, якщо когось вб'ють чи поранять, якщо з ладу вийде бойова техніка, облад-

нання. Дивлячись на нього і його підлеглих, я ще раз переконувався, що армія в Україні є, і з такими людьми вона має велике майбутнє. Офіцери радо зустріли нас і запропонували спальні місця пря-

Фотоапарат у мене весь час був із собою, тому одразу побіг зустрічати «гостей», по дорозі зателефонувавши Віті. Через хвилини три ми були на місці і вперше побачили нові російські бойові машини «Тигр», хлопців у зеленій формі, які начебто були німи і не відповідали на жодні запитання. Ми знімали «Тигри» так, щоб зафіксувати номерні знаки автомобілів. Цікаво, що особливо нам у цьому ніхто не перешкоджав. «Зелені чоловічки» намагалися розташуватися по периметру частини.

умиротворений чоловік, був стривожений. За його словами, митрополит Сімферопольський і Кримський Лазар не вважав «зелених чоловічків» окупантами. Виявилось, що батюшка знав куди більше за нас. Добре була зрозуміла його тривога й тому, що найчастіше саме він благословляв наших військових на службу Батьківщині. Завжди був готовий вислухати кожного і допомогти порадою. Саме він не раз відповідав хлопцям, які запитували, а як же пов'язати «Не убий» з тим, що в бою доведеться вбивати. Неодноразово він повторював перед матросами і солдатами слова: «Немає нічого святішого, ніж скласти голову за друзів своїх».

Панотець періодично кудись телефонував, і було чути, як він намагається когось заспокоїти, домовитися про перемир'я, переконував у чомусь людину на іншому кінці дроту. Його співрозмовниками були явно не проукраїнські особистості. Тривога відчувалася постійно, але Ігор Олександрович намагався триматися спокійно. Уточнивши обстановку і дізнавшись, що сьогодні вночі невідомими буде проведена спроба захоплення бригади, ми з Вітею повернулися в розташування. У підрозділах було спокійно. Офіцери ставили підлеглим якісь завдання, всі чимось були зайняті. Перша ніч пройшла тривожно, завдання щодо дій відповідно до змін обстановки виконувалися швидко і злагоджено. Завдання полягало в тому, щоб за командою «Тривога» висунутися згідно з бойовими розрахунками. Як тільки надходила така команда, матроси завантажували в БМП боеприпаси, запускали двигуни бойових машин, і в

мо на підлозі в одному з кабінетів. Це знову ж дуже позитивно налаштувало особисто мене, оскільки в усіх матросів були ліжка, а офіцери вирішили розташуватися на підлозі. Хочу наголосити: у ті перші дні практично ніхто з матросів не поставив жодного запитання про те, що відбувається. Вони просто виконували накази командирів, чистили зброю, завантажували і розвантажували боекомплекти в свої бойові машини. Ніхто не нарікав, не скиглив. Настрій був у всіх бойовий.

Коли ми визначилися з місцем проживання, вирішили повернутися в штаб, аби дізнатися обстановку. Поруч з генералом Воронченком був давно знайомий нам отець Дмитрій Кротков. Він, завжди врівноважений, спокійний і

очах кожного було видно готовність захищати Україну.

Окремо кажучи про людей, хочу зазначити, що зампотех механізованого батальйону наче оживав щоразу, коли завантажували повний боєкомплект у старенькі БМП, коли навколо було чути ревіння двигунів, які, на думку багатьох фахівців, з таким обслуговуванням і ремонтною базою давно не мали би заводитися. Але в армії України є, а точніше, вже були такі люди, як Женя Плахотишин. Це була його парафія, він знав проблему кожної бойової машини, знав, на що здатен кожен механік-водій, і був упевнений у своїх людях. Я і зараз переконаний у тому, що він розумів усю складність ситуації і був готовий виконувати свій обов'язок. Досі пам'ятаю його палаючі очі, коли надходила команда «Тривога», як він впевнено і водночас якимось спокійно робив свою справу. Як разом із підлеглими тягав акумулятори в приміщення, де їх постійно ставили заряджатися.

Після скасування команди «Тривога» ми поверталися до табору. Пощпати в першу ніч так і не вдалося. Як тільки приземлилися на імпровізовані ліжка, знову пролунала команда «Тривога». Всі швидко вишикувалися і зі зброєю висунулися на свої сектори. У наступні дні про сон ніхто не думав, кожної хвилини могла розпочатися війна. Всі працювали, як чітко налагоджений механізм, але тоді мене дивувало, чому щоразу боеприпаси вивантажувалися всі до єдиного. Навіть кулеметні стрічки виймали з бойових машин. Якщо команда надходила два рази за ніч, то обидва рази хлопці все завантажували і вивантажували.

Вранці ми збиралися в штабі, отримували якісь завдання і знову йшли до розташування. Пам'ятаю, як зателефонувала моя дружина Юлія і сказала, що аеродром Севастополя «Бельбек» заблокували озброєні люди. Туди прибуло приблизно півтора десятка військових вантажівок, а трохи пізніше – що на аеродром у Гвардійському сідають російські транспортні літаки. М'яко кажучи, я їй не повірив, але відразу ж побіг у штаб доповісти командуванню. Вони багато знали, але, як і я, не вірили в те, що Росія почала відкрито перекидати свої збройні сили до Криму.

Повного оточення, як, можливо, хтось намагався розповісти, в Перевальному не було. Інколи ми мали можливість через друге

КПП, коли було «добро» від командування, ходити за територію бригади. В один із таких днів удома у Колі Гончарова я готував їжу. І коли вже майже закінчив смажити картоплю, Арина, дружина Колі, мені сказала: «Льоня, подивися, там якісь незрозумілі машини їдуть у напрямку бригади». Фотоапарат у мене весь час був із собою, тому одразу побіг зустрічати «гостей», по дорозі зателефонувавши Віті. Через хвилини три ми були на місці і вперше побачили нові російські бойові машини «Тигр», хлопців у зеленій формі, які начебто були німими і не відповідали на жодні запитання. Ми знімали «Тигри» так, щоб зафіксувати номерні знаки автомобілів. Цікаво, що особливо нам у цьому ніхто не перешкоджав. «Зелені чоловічки» намагалися розташуватися по периметру частини. Один із взводів висунувся в напрямку другого КПП, але потім їхній командир дав команду зупинитися, скомандував «наліво» і почав ставити завдання.

На переговори з «зеленими» вийшов замкомбрига підполковник Валерій Бойко, а трохи ззаду за його спиною сховався полков-

ник Стороженко. Незабаром окупанти майже безперешкодно дійшли до воріт бригади. Намагалися їм перешкоджати тільки цивільні, більшість з яких були парафіянами церкви, розташованої поряд з 1-м КПП. Отець Іван запитав у «зелених», чи є в них хрестики. І окропив невідомих людей у однострої з надією, що хоч якось зможе напоумити. Жінки ж стали перед воротами і співали молитовні пісні. Боюсь помилитися з точною датою, але до блокування частини перед 1-им КПП обладнані для стрільби позиції зайняли наші кулеметники. Та, за наказом Бойка, вони повернулися на територію військової частини.

«ЛЬОНЯ, ТЕРМІНОВО СКАЖИ СТОРОЖУ, ЩО БЕРЕЗОВСЬКИЙ – СУКА»

2 березня після наради, коли Стороженко отримав команду від Березовського розрядити всю зброю, мені зателефонували з Севастополя. Якщо не помиляюся, це був Гліб Деак. У слухавці я почув: «Льоня, терміново скажи

Сторожу, що Березовський — СУКА». Додзвонившись до комбрига, адже знайти його не зміг, я передав інформацію зі штабу. У відповідь почув: «Та задовбали вони вже мене всі». В результаті боєкомплект з танків вивантажили. Зброю то здавали на склад, то знову отримували, то заряджалися, то розряджалися. Один із підрозділів, а точніше гірсько-піхотний батальйон, відмовився здавати зброю. Офіцери прийшли на нараду з автоматами, але комбриг обставив усе так, як ніби нічого не сталося, нікого він не збирав і не викликав. Але про цю ситуацію краще розповість Юра Головащенко, який не раз пропонував вивести бригаду на полігон, провести навчальні стрільби. Адже з юридичної точки зору в нас не було ані надзвичайної ситуації, ані воєнного стану, а отже, жили ми за законами мирного часу.

Розповідати про інформаційну боротьбу, ту брехливу машину, з якою ми зіткнулися, можна багато. Проте, як не дивно, наша біда здебільшого була в тому, що нас не вчили брехати. Всю інформацію, яку видавали в ефір, ми завжди ретельно перевіряли. Наші ж опоненти, ймовірно, просто сиділи за комп'ютерами і писали все, що заманеться. Так, за їхньою інформацією, вже від початку подій ми кілька разів вступали в бойові зіткнення, була стрілянина, загиблі й т. ін. Ми дивувалися, чому військами в Криму ніхто по-справжньому не керує, не дає жодної виразної команди, чому територією України вільно гуляють люди зі зброєю, обступивши всі наші військові частини.

Розповідати про інформаційну боротьбу, ту брехливу машину, з якою ми зіткнулися, можна багато. Проте, як не дивно, наша біда здебільшого була в тому, що нас не вчили брехати. Всю інформацію, яку видавали в ефір, ми завжди ретельно перевіряли. Наші ж опоненти, ймовірно, просто сиділи за комп'ютерами і писали все, що заманеться. Так, за їхньою інформацією, вже від початку подій ми кілька разів вступали в бойові зіткнення, була стрілянина, загиблі й т. ін. Ми дивувалися, чому військами в Криму ніхто по-справжньому не керує, не дає жодної виразної команди, чому територією України вільно гуляють люди зі зброєю, обступивши всі наші військові частини.

Чітко висловив свою позицію генерал Ігор Воронченко. Ще рік тому я йому говорив, що він ніколи не стане генералом, тому що бігає вранці, підтягується на перекладні, розмовляє з підлеглими однією мовою. Я жартував, що для генерала він занадто стрункий. Але, на щастя, я помилився. Пам'ятаю, журналісти з каналу «Україна» Андрій Кузаков і Владислав Смелянець приїхали пізно ввечері і ми записували звернення генерала перед першим КПП. Ігор Олександрович сказав: «Упродовж трьох днів частини військ берегової оборони приведені у вищій ступінь бойової готовності. Ми взяли під охорону військові об'єкти, бази та склади, де зберігається зброя у зв'язку з тим, що в Автономній Республіці Крим склалася така напружена ситуація. Я, як військовий, розцінюю це як гарно сплановану нашу «дружньою» країною військову операцію. Десь місяці за два до цього я розглядав подібних п'ять варіантів, і ось один із них, як по маслу, проходить зараз. Але ми втримаємось, на жодні провокації піддаватися не будемо і чесно виконуватимемо Присягу, яку дали народу України... Я хочу повторити слова Наполеона, сказані ще у XVIII столітті, — птиками можна зробити все, але на них не можна сидіти».

Розумію, що коли все пройде, на арені з'являться дядьки з великими зірками, які могли б, змогли б, а якби я, а якби мені... Але, на жаль, не призначали, а може, і не було в Україні в той час Міністра оборони, якому повірила б армія і за яким пішли би всі і до кінця.

Далі буде...

Фото, надані автором і investigator.org.ua

ЛІТЕРАТУРНА МАПА КРИМУ НА СТОРІНКАХ «ПОЭТИЧЕСКОГО АТЛАСА»

Продовження

РОЗА КРИМСЬКА

СЕВАСТОПОЛЬ

Ще одне місто-герой — Севастополь. При цьому це місто знакове для російської літератури аж двічі: Севастополь був епіцентром подій і Кримської, і Другої світової воєн. Хоча починалося все з античності: наприкінці V ст. до н.е. сюди припливли давньогрецькі колонізатори з Гераклеї Понтійської і заснували поліс під назвою Херсонес. Протягом двох тисячоліть Херсонес був великим політичним, економічним та культурним центром, зберігши велич до кінця XIV ст.

1783 рік вніс значні зміни: було побудовано порт і поселення, і 10 лютого 1784 року місто отримало ім'я «Севастополь», що з грецької перекладається як «величне місто». Однак ця велич матиме зовсім інше значення, що чудово відбулося в імперській та радянській літературі, живописі, пісенній ліриці. Севастополь — це найголовніший аргумент російськості Криму, легенда, створена за короткий час, що продовжує функціонувати на користь однієї держави вже багато років поспіль.

В «атласі» розділ «Севастополь» налічує шість сторінок, на яких прославляється подвиг солдатів Кримської війни, а потім, звісно ж, війни «Вітчизняної». Наведу найхарактерніші приклади: «Ударилла война, / Россия вызвана на созерцанье миру, / На суд Истории: да гордый дух и доблесть в нас живет, / Что мы не скованы лжемудростью узкой! / Что с гордостью я всем сказать могу: я Рус-

РЕЦЕНЗІЇ

Гор. Севастополь. Малахов кургань.

ФОТО З ВІДКРИТКИ ДЖЕБЕЛ

ский!» (А. Майков), «Чует сердце — скоро дрогнут скалы / От стального крика батарей. / Мы еще услышим, адмиралы, / В бухтах грохот русских якорей...» (О. Сурков), «Линкоры, как горы откованной стали, / Недвижны, неслышны на гребнях волны; / Они силуэтами строгими встали, / Полночные стражи Советской страны» (В. Луговской).

Окрім основного розділу, про Севастополь у книжці також є окремі розділи, що присвячені визначним подіям двох війн. Наприклад, Малахов курган. Це — висо-

та у східній частині Севастополя, названа на честь капітана Малахова, чий будинок стояв у підніжжя пагорба. Малахов курган був ключовим пунктом оборони міста під час воєн. У віршах знову знаходимо хвалу імперії: «Я был убит, как адмирал Нахимов, / Я разрывался на куски стократ / И был зарыт в бесчисленных могилах, / Как тысячи матросов и солдат. / Но как сама бессмертная Россия, / Став в эти дни сильней, чем Голиаф, / Я, зубы сжав и муки пересилив, / Восстал из гроба, смертью смерть поправ» (Р. Ів-

нев), «Видно, много, видно, слишком, выше края, / здесь войны хлебнула родина родная. / Лезли — бандами, командами, полками... / Стыл Малахов, оцетинившись пштыками» (Р. Казакова).

В «атласі» Севастополь, звісно ж, асоціюється з героїчним минулим. Але є також розділи, що відсилають нас до історії Херсонесу (до речі, Пантикапея як окремого розділу в книжці немає). І тут ми можемо спостерігати абсолютно різні бачення. Наприклад, Микола Мінський так описує Херсонес: «Печальней никогда не видел я руин. Разрытые дома зияют, как могиль». Напевно, поета вразила минула велич Херсонесу, що бачив різні епохи і різних людей. Вірш розповідає нам про певний містичний досвід людини, яка доторкнулася до вічності. Схожий настрій вірша Єфима Зайцевського, що осмислює тлін буття та його швидкоплинність: «Я прихожу к тебе и тщетно б стал искать / Здесь града славного и поверять преданья: / Везде ничтожества и тления печать!».

Уривок з поеми «У самого моря» Анни Ахматової — це з особистого, де переплітаються різні пласти історії, а також повітря, море і рибацькі човни: «Когда я стану царицей, / Выстрою шесть броненосцев / И шесть канонерских лодок, / Чтоб бухты мои охраняли / До самого Фиолента», «Я с рыбаками дружбу водила. / Под опрокинутой лодкой часто / Во время ливня с ними сидела, / Про море слушала, запоминала, / Каждому слову тайно веря». Цей вірш — один із найкращих в «атласі», адже він дуже точно передає атмосфери Херсонесу, його руїн і спекотного сонця.

Як бачимо, вірші про Севастополь мають панегіричний харак-

1783 рік вніс значні зміни: було побудовано порт і поселення, і 10 лютого 1784 року місто отримало ім'я «Севастополь», що з грецької перекладається як «величне місто». Однак ця велич матиме зовсім інше значення, що чудово відбулося в імперській та радянській літературі, живописі, пісенній ліриці. Севастополь — це найголовніший аргумент російськості Криму, легенда, створена за короткий час, що продовжує функціонувати на користь однієї держави вже багато років поспіль.

тер, тобто їхня основна мета — це вихваляння героїчного минулого в контекстах Кримської та Другої світової воєн. Херсонес осмислений поетами в категоріях вічності, плинності, трагічності історії. Однак все ж таки Севастополь і все, що є в його межах, асоціюється з легендарністю і величчю після 1783 року.

ЗАМІСТЬ ВИСНОВКІВ

«Поэтический атлас Крыма» — видання, яке показує читачу/туристу/краєзнавцю лише одну грань півострова, що в більшості випадків ігнорує історію та інші культури. Натомість максимально висвітлюються події після 1783 року.

На жаль, таке бачення Криму досі продовжує існувати. Тож основна проблема — це формування іншої літератури, що здатна переосмислити мультикультурний Крим, а також історичні події новітнього часу. Головне питання в тому, скільки часу потрібно для загоєння ран і створення нових смислів?..

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ "КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ"

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В «ГОРОДЕ РУССКОЙ СЛАВЫ»

Етнічні українці та україномовні мешканці Севастополя вже близько п'яти років позбавлені практично будь-якої можливості реалізації своїх мовних і культурних прав. На відміну від окупованої території АР Крим, де намагаються бавитись у ліберальну мовну політику, часто згадуючи про «конституційну тримовність», тут було заявлено однозначно: українській мові у «городе русской славы» робити нема чого. Детальніше про це — в матеріалі нашого кореспондента.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнське літературно-художнє і публіцистична газета

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка Громадська організація "Кримський центр ділового та культурного співробітництва "Український дім"

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець
Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє
думки авторів публікацій,
відповідальність за достовірність
фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.
Редакція залишає за собою
право скорочувати публікації
і виправляти мову.

Зміст газети поширюється
на умовах ліцензії СС ВУ 3.0,
якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2019 р.:
на 6 місяців — 153,56 грн.
на рік — 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонементу.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

